

รายงานวิจัย

เรื่อง

การสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดีวัฒนธรรมวังประจบ
ในเขตลุ่มน้ำแม่ระกา อ.เมืองตาก จ.ตาก

The Archaeological Survey and Excavation of Wang Prachop Culture
in Maeraka River, Mueang Tak District, Tak province, Thailand

โดย

อาจารย์พิพัฒน์ กระจ่างจันทร์
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์

ผลงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัย คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีงบประมาณ 2554

Abstract

The Archaeological Survey and Excavation of Wang Pra Chop Culture in Mae Raka River, Amphur Muang, Tak Province, Western Thailand

There are 3 aims of this project, first is to study the settlement pattern, site distribution, and subsistence economy of Wang Pra Chop culture. Second is to study an ancient belief system of Wang Pra Chop culture. Finally, to study the relationship between the Wang Pra Chop culture and other slab graves or cists in South Asia, East Asia, and Southeast Asia.

The prehistoric communities which practiced the sacred ritual by making slab stone boxes were found in Wang Prachop Sub-district, Tak Province. In this area, there were 2 ritual sites, named the Ban Wang Prachop site and the Nai Sien site, which slab stone boxes ritual were found for the first time in Thailand. The form of the excavated slab stone boxes was similar to a slab grave, but neither a human remains nor relic was found inside those slab stone boxes. There were only the vessels, fragments of stone bracelets, beads, and spindle whorls in the slab stone boxes.

According to the above evidence, there are two assumptions. First, the artifacts inside the slab stone boxes and surrounding area might be grave goods of primary burials. Second, the slab stone boxes were used for ancestor worship or supernatural spirit. The two charcoal samples dated Ban Wang Prachop site to the age of 2,500-2,300 BP. The above date have been debated because it has fallen into the Iron Age in Thailand, but there were no iron implements found in both archaeological sites. There were only the polished stone axes unearthed at Ban Wang Prachop site and at the other two places, Ban Kaeng Hin and Ban Nong Rom.

The discovery of the at Ban Wang Prachop Sub-district indicated that this area involved with the population movement. According to the previous hypothesis, the slab stone boxes had great significance for the migration of the Austronesian speaking people from Taiwan to Southeast Asia insular. However, the slab stone boxes might be related to the Austro-Asiatic speaking people.

Key words: Slab stone box, Standing stone, ancestor worship, Wang Prachop culture

บทคัดย่อ

โครงการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดีวัฒนธรรมวังประจบ ในเขตลุ่มน้ำแม่ระกา อ.เมือง จ.ตาก

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ ประการแรก เพื่อศึกษาการกระจายตัว ระบบการตั้งถิ่นฐาน และการดำรงชีพของกลุ่มคนในวัฒนธรรมวังประจบ ประการที่สอง เพื่อศึกษารูปแบบและระบบความเชื่อของกลุ่มคนในวัฒนธรรมวังประจบ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงพัฒนาการทางความคิดที่ซับซ้อนของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประการที่สาม เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในวัฒนธรรมวังประจบกับกลุ่มคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏหลักฐานในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในเขตตำบลวังประจบ จังหวัดตากได้พบชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีรูปแบบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ด้วยการทำกลองหินที่มีรูปร่างคล้ายโลงศพ ซึ่งพบครั้งแรกในประเทศไทย โดยพบ 2 แหล่งด้วยกันคือ แหล่งโบราณคดีนายเสียน และแหล่งโบราณคดีบ้านวังประจบ สำหรับที่แหล่งโบราณคดีนายเสียน กลองหินที่ขุดค้นไปจำนวน 6 กลองพบว่า ภายในกลองหินไม่มีโครงกระดูกมนุษย์หรือสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมพบเพียงภาชนะดินเผา ชิ้นส่วนกำไลหิน ลูกปัด และแฉดินเผา นอกจากนี้ยังพบหินตั้งอยู่ติดกันกับกลองหินอีกด้วย

จากหลักฐานข้างต้นสามารถตีความได้ว่า ประการแรก สิ่งของเหล่านี้ อาจเคยเป็นของที่อุทิศให้กับศพ โดยกลองหินอาจเป็นที่ฝังศพครั้งแรกมาก่อน หรือประการที่สองคือ กลองหินอาจเป็นพิธีกรรมบูชาอำนาจเหนือธรรมชาติหรือวิญญาณบรรพบุรุษโดยไม่เกี่ยวข้องกับการฝังศพ ประการที่สาม หินตั้งสัมพันธ์กับลัทธิในการบูชาบรรพบุรุษและเป็นวัตถุเชื่อมต่อระหว่างคนเป็นกับคนตาย ซึ่งเป็นการตีความจากข้อมูลชาติพันธุ์วรรณา ดังนั้นโดยสรุปแล้วกลองหินและหินตั้งทำขึ้นเพื่อประกอบพิธีกรรมการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ ผู้อาวุโส หรือหัวหน้าเผ่า

สำหรับที่บ้านวังประจบได้มีการกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์จากถ่านพบว่ามีความอายุ 2,500-2,300 ปีมาแล้ว ซึ่งน่าสังเกตว่าค่าอายุดังกล่าวตกอยู่ในสมัยเหล็กของประเทศไทยแล้ว แต่ที่แหล่งโบราณคดีกลับไม่พบเครื่องมือโลหะ โดยพบเพียงขวานหินขัดที่แหล่งโบราณคดีบ้านวังประจบ ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับขวานหินขัดที่พบที่แหล่งที่อยู่อาศัยอีก 2 แห่งคือบ้านแก่งหิน และบ้านหนองร่ม

การค้นพบกลองหินในครั้งนี้ อาจทำให้ต้องคิดทบทวนประเด็นเรื่องการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมการทำกลองหินในเขตหมูเกาะด้วย เพราะวัฒนธรรมการทำกลองหินอาจไม่ได้สัมพันธ์อยู่เฉพาะกลุ่มคนที่พูดภาษาออสโตรนีเซียน (Austronesian language) เพียงอย่างเดียว แต่อาจมีกลุ่มอื่นด้วยเช่นกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic language) ด้วย

คำหลัก: กลองหิน, หินตั้ง, ลัทธิบูชาบรรพบุรุษ, วัฒนธรรมวังประจบ